

Oikeusministeriön lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle hallituksen esityksestä vuoden 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettuja kansallispuistoja, luonnonpuistoja ja eräitä luonnonsuojelualueita koskevien lakien muuttamisesta

Ympäristövaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi luonnonsuojelulain suojelualueita koskevien asetusten muuttamisesta. Esitys koskee 28 kansallispuistoa, 19 luonnonpuistoa ja 12 muuta valtion luonnonsuojelualuetta. Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutoksia suojelualueiden rauhoitusmääräyksiin ja todetaan, että esityksessä ei ehdoteta muutettavan nykyisten luonnonsuojelualueiden rajoja eikä tehdä merkittäviä muutoksia voimassa oleviin rauhoitussäännöksiin.

Oikeusministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä ja esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Oikeusministeriö on antanut ehdotuksesta laajan lausunnon ja on hallituksen esityksen jatkovalmistelussa tehnyt yhteistyötä ympäristöministeriön kanssa. Oikeusministeriön esittämät huomiot lausuntokierroksen aikana on huomioitu hyvin hallituksen esityksessä.

Oikeusministeriö pitää esitystä tarpeellisena. Hallituksen esityksessä rauhoitussäännösten yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevista kysymyksistä säädettäisiin perustuslain (731/1999 80) §:n 1 momentin mukaisesti lailla asetusten sijaan. Hallituksen esityksellä siten ratkaistaan säädöstekninen valtiosääntöoikeudellinen ongelma ja täytetään perustuslain vaatimukset lailla säätämisen välttämättömyydestä (PeVL 29/2004 vp ja EV 185/2004 vp). Lisäksi hallituksen esityksellä yleisesti vahvistetaan saamelaiden oikeuksia alkuperäiskansana.

Postiosoite Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Alkuperäiskansa saamelaisten oikeudet

Hallituksen esityksen tarkoituksena ei ole muuttaa nykyisten luonnonsuojelualueiden rajauksia eikä tehdä merkittäviä muutoksia voimassa oleviin rauhoitussäännöksiin. Oikeusministeriö toi lausuntokierroksella antamassaan lausunnossa kuitenkin esille sen, että ehdotetuilla muutoksella voi olla merkittäviä vaikutuksia saamelaisten oikeuksiin alkuperäiskansana. Oikeusministeriö pitää hyvänä, että hallituksen esityksen säädösperusteluihin on arvioitu syvällisemmin muutosten vaikutuksia suhteessa perustuslain 17 §:n 3 momenttiin saamelaisten oikeuteen ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriin sekä perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuteen.

Oikeusministeriö yhtyy hallituksen esitykseen ja toteaa, että esityksessä on pyritty löytämään tasapainoinen ratkaisu huomioiden saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumisen turvaaminen, Mallan luonnonpuiston ekologinen kantokyky sekä kohtuullisen poronlaidunnuksen myönteiset ja toisaalta korkean laidunnuspaineen haitalliset vaikutukset. Oikeusministeriö pitää hyvänä, että ehdotukseen on sisällytetty vapaan- ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatteen (FPIC-periaate) toteuttamista tukevia osallistamis- ja kuulemismenettelyjä tilanteessa, jossa luonnontieteelliseen tietoon perustuen poronhoidon rajoittamista selvitetään Mallan luonnonpuistossa. Lisäksi oikeusministeriö pitää hyvänä, että esityksen perusteluissa on kiinnitetty huomiota perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin (lailla säätämisen vaatimus, rajoituksen suhteellisuus ja hyväksyttävyyys sekä ihmisoikeusvelvoitteiden noudattaminen) ja arvioitu ovatko ehdotetut rajoitukset (poroaitojen rakentaminen) välttämättömiä ja tehokkaita sinänsä hyväksyttävän ympäristötavoitteen saavuttamiseksi sekä laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoituksen taustalla olevaan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon.

Ehdotuksen jatkovalmistelussa on luovuttu paikallisen saamelaisyhteisön jäsenyyden vahvistamiseen liittyvien haasteiden vuoksi. Oikeudet metsästykseseen, kalastukseen, marjojen ja sienien poimintaan sekä Kevon luonnonpuiston osalta turvekammien rakentamiseen määriteltiin nykykäytännön mukaisesti henkilön kotikuntaan perustuviksi. Oikeusministeriö huomauttaa, että perustuslain 17 §:n 3 momentin oikeudet eivät ole asuinpaikkasidonnaisia. Ehdotettu ratkaisu voi heikentää kulttuuriperinnön siirtymistä esimerkiksi tilanteissa, jossa paikalliseen saamelaisyhteisöön kuuluva henkilö muuttaa toiselle paikkakunnalle.

Lisäksi oikeusministeriö huomauttaa, että kotiseutualueella kalastuksen, keräilyn ja metsästyksen salliminen sekä paikallisille asukkaille että saamelaisyhteisölle voi johtaa tilanteeseen, jossa luonnonvarat ehtyvät ja alueiden käyttöpaine kasvaa. Tällöin voidaan jouduta tilanteeseen, jossa voidaan joutua arvioimaan tarvetta rajoittaa perustuslain 17 §:n 3 momentin oikeuksia suhteessa perustuslain 20 §:ssä säädetyn ympäristöperusoikeuden toteutumiseen.

Ehdotuksessa todetaan (s. 61), että rauhoitussäännösten antaminen rinnastuu alueen perustamiseen, koska siinä yhteydessä määritetään oikeudet, joita alueella toimivilla on. Näin ollen rauhoitussäännöksiä koskevat ehdotukset on laadittu huomioiden luonnonsuojelulain 6 §:n heikentämiskielto sekä 55 §:ssä lausuttu vaatimus saamelaisten kulttuurin ylläpitämisen ja kehittämisen edellytysten turvaamisesta. Epäselväksi kuitenkin jää miten saamelaisten muut perinteiset elinkeinot kuten marjastus ja keräily turvataan kotiseutualueen luonnonsuojelualueilla. Perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuden ja perustuslain 17 § 3 momentin välistä suhdetta on tarkasteltu hallituksen esityksessä Mallan luonnonpuiston ja poronhoidon kontekstissa, jossa tuodaan esille muun muassa perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset.

Elina Vaara

Neuvotteleva virkamies